

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díjak:</i>		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajkért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szer- kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tári, — az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.
Egészévre — — — — —	4 frt	—	—
Félévre — — — — —	2 „	—	—
Negyedévre — — — — —	1 „	Kéziratokat nem adunk vissza.	—

Munkás-színházak.

Szeptember 16-án nyitották meg Berndorfban, Alsó-Ausztriában az első munkás-színházat. Ausztriában az efféle színházak nem csupán az a célja, hogy a munkásoknak olcsó szórakozást szerezzenek és elvonják őket a koresmáktól, hanem, hogy némi okulást is találjanak a munkások a színházi estéken.

Nálunk a színházak hazafias szerepe, sajnos, megszünt. Még a Nemzeti Színház is a kétes értékű Dumas-féle darabokkal és az ocsmány házasságtörő tragédiákkal ingerli a publikumot, a Magyar Színház pedig, nevét megtagadva, galíciai zsidó tákolmányokkal, a Szulamittal csinált telt házakat. A Vigszínházról nem is szólnék.

Ha Budapestet tekintenők a magyarság vezérének, a nemzeti érzés, gondolkodás kifejezőjének, valóban kétségbe kellene esnünk a visszás ellentétességén, mely magyar érzés, népies felfogás, keresztény erkölcs és a budapesti színházak alacsony niveauju repertoírja között fennforog. De mivel régen megszoktuk már a Kövesi Albert, Makai Emil, Rozenfeld, Gerő, Karczag Vilmos darabjait nemzetközieseknek, a budapesti mondva csinált népszínműveket képtelenségeknek, minden népies vonást és magyaros zamatot nélkülöző idétlenségeknek tekinteni — azon sem ütődik meg a vidék, ha a Goldstein Számi, Próbaházasság, Zsidó honvéd, Guldensztern stb. eff. után a Szulamit csinált telt házakat, a Bánk bán meg üres padosrok előtt játszódik le a dunaparti fővárosban.

Ez idén megcsappant a budapesti egyetem hallgatóinak száma s hirtelen felszökött a kolozsvári egyetem népessége, megérjük, hogy a magyar szellemi élet irányításában nem Budapest, hanem Kolozsvár lesz a vezető s Budapest közönséges üzleti várossá süllyed orfeumaival, idegen muzsikájával, színházaival, idegen lelkű és nyelvű sajtójával, akár Manchester vagy Broocklyn.

A muzsa úgy is ott hagyta már, habár az irodalmi pajtáskodás erőnek erejével magáénak vindikálja.

Az elnemzetietlenedelt fővárosban tehát semmi kilátás, hogy a szegényebb nép számára erkölcsös színházakat nyissunk. Franciaországban *keresztény színház* a nevük, mi megelégednénk egyelőre az erkölcsös címmel, hol hazafias érzést, nemes, becsületes gondolkodás módot és keresztény világnézetet és morált tanulna és látna feltüntetve és szerepeltetve a munkás, miután a napi sajtó, a közélet úgy is elfordult már a mint mondani szokás elavult ideáloktól, divatja mult feltogástól.

Akor talán megint nemzeti és kulturális tényezővé fejlődnek a színház, akkor a visszavonult vagy elriaszott, a modern parlagiasságtól irtózó tehetség napfényre merészkednék és irodalmunk valódi népszínművekkel, jeles társadalmi drámákkal, hazafias tragédiákkal gyarapodnék. De hát mindez csak papírra vetett óhajítás. *Pium desiderium*. Az osztrákok megelőztek. Ők megértették a kor jelszavait és tudják, hogy az istentagadó szocializmusnak nincsen más ellenszere, mint a nép megmételtyezett izlésének, megroptott világnézetének visszaállítása, nemesebb érzelmeinek fölgerjesztése s ha azt a népszínházakkal sikerül elérni, ezekkel kell kísérletet tenni, de tenni kell mindenestre, mert a vezércikkek és elmondott jó tanácsok vagy jóhiszemű dorgatoriumok foganatlanok.

Dr. Czirbusz Géza.

Az erdélyi róm. kath. Státus gazdasági ügyeinek vezetése.*)

Az ideai státusgyűlés lezajlott, vagy mondjuk, hogy lefolyt, mert nem zajlott, hanem csendesesen tolyt. Azt gondoltuk, hogy egyike lesz a legzajosabb státusgyűléseknek, de csalódtunk, mert nagyon csendes volt.

* Sokáig tűnődtem a fölött, hogy ezen sorokat írjam-e? ne írjam? hogy írjam? A sok tűnődés után mégis arra határoztam el magamat, hogy írjam, és ezen lapban írjam, mert ezen lap a Státus sok tagjának jut a kezébe és így azokat többen olvashatják.

És sajátságos, hogy éppen azok az ügyek mentek minden szó nélkül keresztül, a melyek közül a legzajosabb tárgyalásokra volt kilátás. Mert — a személyi ügyektől eltekintve, ott van pl. a k-monostori uradalom legfőbb részének elidegenítése, a mi (tiszelet-becsület Ugron Gábornak) van olyan fontos, mint az, hogy a gymn. igazgató egy statisztikai táblázatot a státusgyűlés által (elég baj) elfogadott és felségségileg jóváagyott szabályzat szerint a kezelés gyorsasága szempontjából közvetlenül küldjön be a kir. tancker. főigazgatóhoz: mert itt a Státus legösibb örökölt birtokáról lett volna szó, a melyhez több százados kegyelet, egy nagy mult futta a Státust. És sajátságos, hogy ez a dolog mégis egy akkora testületben egyetlenegy szó nélkül ment keresztül, még — legalább a forma szempontjából — még a szerződés bemutatását sem kívánta senki.

Valóban szép bizalom az igazgatótanács iránt! a mely pedig nem így egyértelműleg nyilatkozott az igazgatótanács jelentésének minden pontjánál.

Itt most csak a jelentés XXI. pontjáról akarok szólni, a mely a Státus gazdasági ügyeinek vezetéséről szól.

Hosszas tanácskozás után állapította meg az igazgatótanács a jelentés ezen pontját, mert alig volt igazgatótanács-ülés, hogy annak a tárgysorozatában ezen ügy egyik vagy másik alakban elő ne fordulna.

Tehát az igazgatótanács részéről a dolog meg volt tárgyalva. És mégis a státusgyűlésen az igazgatótanács idevonatkozó javaslata, az előadó felszólalásától eltekintve, minden védelem nélkül vették el.

Valóban furcsa egy jelenet. De értsük meg a dolgot, hogy miről van szó.

Van a Státusnak négy uradalma (nálunk uradalom, másbelyt gazdaság), a melyek közül a legnagyobb területű s legnehezebb kezelésű (a nagyalmasi) előadó. Ezen uradalmak közül a legértékesebb (kolosmonostori) bérletileg kezelik, három pedig háziilag. Mindenik uradalomnak élén (a megfelelő számú alsóbb fokú alkalmazottaktól eltekintve) egy-egy tisztikar áll, még pedig külön a gazdászati és külön az erdőszeti ágazatoknál. A legteresebb gazdálkodás a radnóthi uradalomban van, a hol négy ispánság van egy intézőség alatt; az ispánok is mind okleveles gazdászok és az intéző is az. A Státusnál kivétel nélkül mind okleveles gazdák és erdőszők vannak, sőt az altiszti alkalmazásban levők is mind oklevelesek. Ezek vezetik külön a gazdálkodást.

Az erd. rk. Státus minden vagyonának felelős kormányzója az igazgatótanács, ehhez jönnek be az uradalmakból az intézőségektől a különböző jelentések és ennek a rendeletei szerint kell gazdálkodni. Az igazgatótanács lévén a felelős, az ő határozatai szerint kell gazdálkodni. Erről az igazgatótanács le nem mondhat, ezt senkire át nem ruházhatja. Az igazgatótanács azonban testület lévén és tanácskozással csak koronként jöven össze, önmaga mint testület nem vezetheti a gazdálkodást, mert ez a gazdálkodás nem menne — felakadna. Kell, hogy idevonatkozólag a megfelelő közegekkel rendelkezék. Ilyen közeg az elnökség, a mely állandó működésben van és a mely az igazgatótanács határozatait végrehajtja s az igazgatótanács nevében intézkedik.

Segítségére vannak az igazgatótanácsnak a kormányzásban a keblbi gazdasági bizottság és az ugynevezett szemlebizottságok.

Azon vidék legjobb gazdáiból, hol a birtok tekszik, egy bizottság kéri föl, hogy a birtokot évnegyedenként megsemmélje, azon a gazdálkodást megvizsgálja s az igazgatótanácsnak adjon javaslatot a gazdaság tovább fejlesztésére nézve. A keblbi gazdasági bizottság pedig az igazgatótanács gazda-tagjaiból áll. Az igazgatótanács addig gazdasági ügyekben nem határoz, a míg azokat a keblbi gazdasági bizottság nem tárgyalta.

Hogy az igazgatótanács és illetve a gazdasági bizottság a gazdasági ügyeket tárgyalhassa, egy olyan állandó alkalmazású közeggel kell bírnia, a kinek megfelelő képzettsége van arra, hogy a gazdasági ügyeket előterjeszthesse — bemutathassa s a ki állandóan ott van az elnökség mellett mint a gazdálkodás folyó ügyeinek vezetője — vagyis mint gazdasági előadó. Ezt a gazdasági előadót az igazgatótanács semmi esetre sem nélkülözheti; a ki ellenkező nézetben van, az a körülményeket nem ismeri, a dolgot nem érti.

Az előre bocsátottak szerint tehát az igazgatótanács a Státus gazdasági ügyeit egy nagyszámú okleveles gazdatiszti karnak, a külső szemlebizottságoknak, a keblbi gazdasági bizottságnak és a gazdasági referensnek felhasználásával és működésével kormányozná. Azt hisszük, hogy így az igazgatótanácsnak elég ember és elég szakismeret állana rendelkezésére.

Vannak azonban, a kik ezt még mind nem tartják elégnek, hanem még külön jószágigazgatót akarnak beállítani.

Az igazgatótanács a jószágigazgató eszméjét elfogadta, de úgy, hogy az ne legyen egy külön álló hatóság az igazgatótanács és az uradalmi intézőségek között, mert ezáltal a kezelés igen nehézkesé válik, hanem legyen az igazgatótanács kebelében a gazdasági ügyek vezetésénél mint gazdasági előadó állandó szakközeg, mert erre az igazgatótanács kebelében nélkülözhetetlen szükség van. A nélkülözhetetlen és a kívánalmaknak mindenképpen teljesen megfelelő keblbi gazdasági előadó mellett még külön jószágigazgatót alkalmazni az uradalmi intézőségek fölött, egészen fölösleges, sőt zavart okozó és pénzkidobás a jótékony alapok megkárosításával.

Előbb vala említve, hogy a Státus a nagyalmasi uradalmat eladja, a monostori pedig bérben van; házi kezelés alatt marad a radnóthi és alsóbajomi birtok, a hol a gazdálkodás megállapított üzemterv szerint foly; ezekben a gazdálkodás az elnök úr intencióinak megfelelően a vállalkozás — a spekuláció kizárásával egyszerűen a termelésre van fektetve — nagyon helyesen, most a kegyes alapítványoknak ha kevés is, de biztos jövedelemre kell számítaniok. Ilyen körülmények között valóban nem lehet érteni, hogy mire való a gazdasági előadó mellett még a külön jószágigazgató. Talán a megfelelő elméleti és gyakorlati ismeretekkel bíró külső gazdákat tanítja gazdálkodni — szántani, vetni, kapálni, aratni? Talán tanítja Deák Ignácot földet művelni? Kertész Györgyöt és Nagy Lászlót erdőt kezelni? Nagy Dezsőt árendát szedni? Higyje el azt mindenki, hogy ezek az urak jobban tudják egyenként az ők ágazataikat kezelni mint az a képzeleti jószágigazgató egyedül mindezeket együttvéve; mert ne higyük, hogy egy ember egyedül mindarra képes, a mire aanyki képzett, ügyes, munkás, és lelkiismeretes ember külön-külön nem képes.

De ellenvetik, hogy ha a jószágigazgató az igazgatótanács hivatalánál nyer állást, ezáltal irodai munkákkal a külső mozgásban akadályozva lesz és csak a zöld asztal mellől gazdálkodhatik.

No hát a ki a körülményeket ismeri, az ilyen nem mondhat, nem mondhat alaposan és nem mondhat lelküsméretesen. Nincs olyan bárgyu ember, a ki zöld asztal mellől való gazdálkodást vitassa; a ki ezzel mást vádol, az másokat meg akar tévesztetni. De talán azt sem képzei valaki, hogy annak a jószágigazgatónak éppen semmit se kelljen írnia, a mikor a közvetlen gazdálkodással foglalkozó külső intézőségeknek is rendszeres irodát kell tartaniok? Igenis kell neki egy olyan központi irodájának lenni, a honnan az igazgatást vezesse s a hol, ha valaki gazdasági ügyekben keresi, olykor-olykor őt meg is találhassa. A ki a körülményeket ismeri, az tudja, hogy az egész hosszú esztendő alatt bőven jut az időből annak a jószágigazgatónak kün a birtokokban is mozognia, ott a gazdálkodást figyelemmel kísérenie, s annak megjavítására — előbbvitelére intézkedni; egyszóval a gazdálkodást irányítani s bent is az irodai munkát elvégezni. Sok egy esztendő arányosan elosztva a munkát, sok mindent lehet csinálni egy esztendő alatt; csak hogy dolgozni kell és nem uraskodni!

Eros hitem, — és ezt nem makacsságból, hanem meggyőződésből vallom, a melyre a dolgok ismerete vezetett, a mit annyi alkalman volt megszerezni, mint kevés másnak, hogy nekünk egy olyan jószágigazgató való, mint a minő, az igazgatótanács jelentése akar, vagyis a központi gazdasági előadó megfelelő hatáskörrel. En nem teoriákból indulok ki hogy általában más helyeken közönségesen mit értenek a jószágigazgató kifejezés alatt, hanem a mi szükségleteinket tartom szemelőtt és annak az ellátásáról akarok gondoskodni. Azon állás, a melyet én a mi szükségleteinknek megfelelőleg szemelőtt tartok, szép állás, jól fizetett állás (3200 frt) lenne s megvagyok győződve, hogy akadna rá tisztességes ember.

Óva kérek mindekit, hogy perborrescáljon nálunk egy olyan jószágigazgatót, a kinek az igazgatótanácson kívül a Status összes javai, saját belátása szerinti önálló gazdálkodásra kiadassanak s a kinek ezért 5—6 ezer frt évi fizetés adassék.

A felelőség a Status vagyoni ügyeinek kezeléseért az igazgatótanács és azt senkire át nem ruházhatja. Van szomorú példa rá, hogy szabad kezet tolytonos ellenőrzés nélkül adni senkinek sem szabad. Az egyház szent céljaira vallásos lelkek által tett kegyes alapítványok javaival a legszélesebb autonómiában se rendelkeztek egyedül senki fia! Ezek ha nem is hoznak — talán a kezelés egy kissé nehézsége mellett annyi jövedelmet, mint a modern frissességű, akárhányszor szédelő vállalatok, de azért azok semmitéle rejtélyes felmérések ki nem szolgáltatathatók. Arra pedig, hogy egy ilyen szabadon gazdálkodó nagy urnak 5—6 ezer forint fizetést adjunk, arra nekünk nem telik. Tessék akárkinek számbavenni vagyonunkat és a szükségletet és mindjárt tisztában lehet vele.

Papjainknak 600—, tanítóinknak pedig 300 frtnál nem tudunk nagyobb fizetést adni s akkor egy fölösleges alkalmazásu nagy urnak adjunk 5—6 ezer frtot?! No de erre azt mondják, hogy a termelés javításával és a termékek

helyes értékesítésével a jószágigazgató behozza a fizetését. Megengedem (sőt ezt állítom), hogy a termékek kellő időben és kedvező alkalmakkor való értékesítésével lehet a jövedelmet fokozni, de nem annyira, hogy ebből az ezerek csak úgy folyanak be. Különben is azért nincs miért jószágigazgatót állítani be, hogy csak a saját fizetését hozza be. Hogy pedig a termelést a jószágigazgató képes lenne valami jelentékenyebben fokozni, az alig lehető.

Tessék elhinni, hogy ennek az 5—6 ezer frtos független alkalmazásu nagy urnak (a kinek az irodai munka derogál, mert azt nem szereti, vagy esetleg nem képes vinni) sem tudjuk nagyobb hasznát venni, mint egy mindenekben alkalmas és megfelelő hatáskörrel ellátott központi állandó gazdasági előadónak.

Valóban nem minden keserűség nélkül írtam meg a fentebbieket; bár lenne meg az örömem — vigasztalásom, hogy nem eredmény nélkül. Olvassa a kit érdekel, gondolkozzék fölötte, s a megnyílt hatáskörénél fogva idevonatkozólag valamit tehet, tegyen ily irányban.

Tanári kongresszus.

(Folyt. és vége.)

A következő előadó Erdélyi K. dr. volt. A *Keresztény klasszikusoknak a középiskolákban való olvasásáról* beszélt s bemutatta egyttal az oktatás anyagát és tervezetét. Mig ezt a szerföltt fontos ügyet teljesen megvalósulva nem látjuk, bővebben nem szólhatunk tőle; de annyit jó előre megjegyezhetünk, hogy a ker. kath. szellem ápolására rendkívüli jótékony hatással lesznek a ker. remekírók. Erdélyi dr. a Szentírásból, ker. egyházatyákból, magyar s a magyar nemzet történetjére vonatkozó külföldi krónikásokból vesz fel prózai szemelvényeket, továbbá hymnusokat a breviariumból. S ha a főtanhatóság kedvező választ ad s a középiskolák bizonyos számú példányokat rendelnek, a munka — mely Anthologia-szerű beosztással talán 3 kis kötetet fog kitenni, már — mielőbb kikerülhet a sajtó alúl. Erdélyi drt lelkesen megéljenzették s fáradságos munkájáért hálás köszönetet mondtak.

A felolvasást követő vita nagyon élénk volt. Fejér G. dr. rendes tantárgyként kívánja a tanterv keretébe felvétetni. Hasonló értelemben szólal fel Pál A.; szerinte az iskolákban jelenleg olvasatni szokott pogány klasszikusok heti óraszámából egy órát ki kell szakítani s ezt a ker. klasszikusoknak szentelni; a Statusnak joga van ehhez s kérjük is, hogy rendelje el.

A kongresszus Erdélyi dr. indítványát elfogadja, t. i. Erdélyi dr. jelen felolvasását és az abban foglalt prospectust sokszoroztatja, a tanári testületeknek megküldi s ezek érdemleges megjegyzéseiket legkésőbb karácsonyig megteszik, mire aztán az első prózai kötet sajtó alá kerül.

Erdélyi Károly dr. maradt az előadói széken. Bemutatta Bolla Márton piarista tanárt és rendfőnököt mint tanárt és író-t. A remek felolvasást a szerző szíveségéből lapunk közelebről hozni fogja.

A gyűlés délutáni folytatását Péter János dr. felolvasása nyitotta meg, melyet nevezett tanár „Az isk. olvasmányokról és az ifjus. könyvtárak szétosztásáról“ tartott. A felolvasó azt

fejtette, hogy az ifjúság magánolvasmányait az eddiginél nagyobb gondnal kell kísérni, az egyes tanulókat egyéniségük megfigyelésével útba kell igazítani. A felsőbb osztályokban pedig a kötelező olvasmányoknak annyi példányban való beszerzésével, a mennyire az egyes osztályokban a tanulók száma rög, lehetővé kell tenni, hogy legalább a tantervben kötelezőleg megszabott olvasmányokat mindenki átolvashassa. Ugyanebből a két szempontból javasolta, hogy az ifjúsági könyvtárakat nyolc részre kell választani, minden osztály könyveit külön kell kezelni; a kezelést az alsóbb osztályokban az osztályfőkre, a négy felsőbbben a magyar nyelv és irodalom tanáraira kell bízni, minthogy ezek a szétosztott könyvtár legtermészetesebb kezelői.

A javaslatához többen hozzászóltak. *Wagner S.* szerint egy műnek több példányban való beszerzésére a kiadók adták a tervezetet. (!?) A könyvtár megosztásával az osztályfők munkája szaporodik; csak 4–5 példány beszerzését tartja szükségesnek. *Erdélyi K.* dr. 7–8 példánnyal szokott a kötelező olvasmány kiválmalmának eleget tenni; az ő könyvtárunknál csak a három alsó osztály olvasmányai vannak szétválasztva.

A gyűlés az előadó újabb megokolása és cáfolása után sem fogadta el az eredeti javaslatot, hanem azt határozta, hogy a kötelező olvasmányokat minél több példányban kell beszerezni, az olvasmányok külön kezelését pedig csak a három alsó osztályra nézve mondotta ki.

Wagner S. az ifjúsági vándorregyesületről és a nyári magán kirándulásokról beszélt. Feleslegesnek tartja hosszabb fejtegetésekbe bocsátkozni, hiszen tanár, nincs paedagogus, ki a kirándulások nagy hasznát kétségbe vonná, csupán az okoz fejlőrést, hogy ezen tanulmányi kirándulásokat mikor, mennyi ideig és hogyan kell rendezni. Az előadó szeptember és május havát tartja legalkalmasabbnak, soká semmi esetre se terjedjenek s pontos és jól kidolgozott terv szerint eszközöltessenek. A nyári magán kirándulásokra vonatkozólag pedig azt indítványozza, hogy köteleztessenek a magán kirándulásokra vállalkozó tanulók — egyedül senki sem mehet — szándékukat és részletes úti tervüket az igazgatónak s a tanári testületnek bemutatni; az igazgató az illető tanulókat igazolvánnyal látja el, melyet ők mindenből láttamoztatnak. Azonkívül tartoznak a következő év elején utazásukról pl. az önképző-körben — egy írásbeli dolgozattal vagy szabad előadással számot adni.

Wagner S. előadása — melyet nagy tetszéssel fogadtak — beható és igen tanulságos vitára adott alkalmat *Fejér dr.*, *Zlamál A.*, *Embery A.*, *Cserni B. dr.*, *Erdélyi K. dr.* felszólalásai után *püspök urunk ő Méltósága* is hozzászólt a fontos tárgyhöz. A kisebb, egy napra terjedő kirándulásoknak szívesen lélekkel híve, ezeket kész anyagi segélyvel is bármikor támogatni, de a nagyobb, több napot igénybe vevő kirándulások ellen paedagogiai, financiai és erkölcsi szempontokból emelhető jogos kifogás. Külömben is minden kirándulás a vezető tanárok gondosságától és felügyeletétől függ. Nem tesz ő Méltósága konkrét indítványt, csak újból és újból azt hangsúlyozza, hogy a kirándulások legyenek szelleműditők, tanulságosak, minél rövidebbek s a tanárok részéről szigorúan ellenőrizve s akkor el lesz érve az eredmény, melyet a kirándulásoktól várnak. *Püspök urunk ő Méltóságának* tanulságos beszédét zajos helyesléssel fogadták s ez értelemben határoztak.

Még az indítványokkal kellett végezni, de szerencsésen ezeken is túlestek. Főlöleseknek tartjuk az indítványokat egyenként felsorolni; de el nem mulaszthatjuk *Emberi A.* tanárnak e helytt is köszönetet mondani hódalmi társulatunk s lapunk érdekében kifejtett lelkes agitációjáért.

A jövő kongresszus Brassóban lesz a főgyűm. új épületének 1901-ban leendő felszentelése alkalmából.

A tisztújítás sok zavart nem okozott. A régiéket megmaradtak, de *Avéd J.* előnk leköszönt. Sajnálatul vették lemondását tudomásul, mert szorgalma, fáradhatlan tevékenysége és önzetlen áldozatkészsége az egyesületek nagy hasznára voltak s lettek volna még inkább a jövőben is; helyébe *Pál Antal* régenst és tanárt választották egyhangú lelkesedéssel.

Tudjuk, hogy az ő szakképzettsége és ügybuzgósága az egyesületet virágozásra fogja juttatni.

Ezzel a kongresszus véget ért.

Nyugodt öntudattal és fölemelő önérzettel tekinthet a kongresszus végzett munkájára. Mi részünkről tartozunk annak elismerésével és nyílt hangoztatásával, hogy ez a munka nagy volt, komoly volt, férfi munka volt.

Felölelte a középiskola minden ágát, vallás-erkölcsi, értelmi, esztetikai és a testi nevelést egyaránt. Az előadók igazi tudományossággal fejtegették tárgyukat, a hozzászólók pedig teljes tárgyilagossággal adták elő saját nézetüket. Szóval — mint a referens úr megjegyezte — a vita magas színvonalon állott s arra tanáraink büszkék lehetnek. S ezt a munkát a közjó érdekében tették; a folytonos és céltudatos haladás a paedagogia, didaktika és methodika terén lebegett előttük.

Kísérje is őket tovább megkezdett útjukon eddigi lelkes buzgalmuk s a jó Istennek bőséges áldása!

Csik, 1899. november 8.

„Nem úgy van Csikban, mint volt régen,
Nem az a nap jár ott fönt az égen.“

Főtisztelő *Szerkesztő Úr!* „Csikvármegye hivatalos közlönye“-nek a „*Csiki Lapok*“-nak folyó évi 43. számában, „A papi és világi elem Csikban“ cím alatt megjelent vezércikkirője a csiki papság és világi elem életét képletesen két egymástól különböző színű folyóhoz hasonlítja, a mely ha egy szűk völgyben is halad, mintha vízváltató volna közöttük, soha sem keveredik össze. Valami hideg szél úgy elválasztja a papokat a világiaktól, hogy most minden máskép van, miat volt régen, mikor búcsúk alkalmával a papoknál a papság és világi elem tekintélyesebb alakjait mind együtt lehetett látni. Ugyszintén a megyei nyilvános összejöveteleknél, megyegyűléseken a papok előkelő (!) helyen szerepeltek, s ma már a szokásos főispáni hivatalos ebédek-nél is a papok mellőzik az udvarias meghívást.

A következőkben cikkirő úr buzgólkodik összetartásra birni a papságot a világi elemmel, s mintán a „*Csiki Lapok*“ olvasó közönségének ítélő széke előtt a papságot a vádlottak padjára ülteti, mert az az oka a széthúzásnak, profétai szellemmel megjövendöli, hogy a papság veszt.

Azután politizálni kezd, mert kérem nálunk a pártpolitika dominálja a helyzetet. Kiméltetlenül neki ront a néppártinak, melynek nagy hangu frázisai mögött meglátja a politikai

irányt, mely nem egyéb, mint a szabadelvűség s ezzel egyült a kapcsolatos haladás lenyűgözése. Itt árulja el meglehetősen ügyetlenséggel a tisztelt cikkíró úr, hogy neki tulajdonképpen nem a társadalmi téren észlelt össze nem tartásról volt szándéka a papságnak előadást tartani. Cikikus módon nem akarja hinní, hogy a mi drága püspök urunk néppárti, vagy bármely politikai irányban sugalmazná a papságot, de azért mégis pártpolitikai túlságos elragadtatásában megfélemedzik az apostoli fejedelem magas személye iránti tiszteltől s megfenyegeti azzal, hogy korszakot alkotó hatalma és ereje a hitbuzgalom és vallásosság terén meggyengült, a mely percben a politikai élet irányításába beleavatkozott. Végre megszelidül Gyengéden tanácsolja a papságnak, hogy vessen véget az egyházpolitikával életmetett kedveltségnek. (Judást kell követni.)

Midőn ezen cikket átolvastam, mindjárt eszembe jutott, hogy megkérdelem a ft. szerkesztő urat: nem lesz-e mostanában követválasztás? Mert mikor ami drága urainkat a a papsággal való békés együttélés társadalmi szelleme kezdi megszűlni, akkor mindig a politikai élet egén valami üstökös csillagok szoktak mutatkozni.

Különben kijelentem, hogy az általam kivonatolt cikk tartalmára vonatkozólag nem szándékom a tisztelt urral polemikába boesátkozni. Nincs is megbízatásom a papságtól arra, hogy a tisztelt cikkíró ur igaztalan vádjával szemben megvédjem. Azt tudom, hogy a csiki papság a nemes vármegye kimagasló alakjaival szemben a békés együttélés, összetartás céljából elment a végső határokig. S ha mégis a papság valamit hibázott az nem lehet más, minthogy nem engedte magát a „sic volo, sic jubeo“ principium alapján a Bánffy-téle kényszerzubbonyba öltöztetni. A szokásos főispáni hivatalos ebédeken pedig azok a papok nem jelenhetnek meg, a kik nem viselik a Bánffy- huszárok ünnepélyes uniformisát. Hogy a bücsű ebédeken a vármegye kimagasló alakjai nem jelennek meg, annak nem a papság az oka. Be kell nézni a csik-szeredai m. kir. járás- és törvényszéki bírák tárgyalási jegyzőkönyveibe. Azokból meg lehet látni, hogy nem a papság hurcolta meg a vármegye kimagasló alakjait. S ha még megemlítem a nemes vármegye egyik kimagasló alakjának, főszolgabírójának a papsággal szemben elfoglalt állását, hogy mikor az ő jelenlétében, egyik általa protezsált községi bíró a plebánost a község házából elutasítja azzal, hogy „takarodjék el innen, itt nincs helye“, s a főszolgabíró ur ezen kvalifikálatlan eljárását hallgatagon helyeslő tudomásul veszi, azzal is valamit mondottam az ügy érdemére vonatkozólag. Pedig a tisztelt főszolgabíró urnak nagyon közeli összeköttetése van a papsággal.

Nem kell basáskodni, hogy míg egyik községben jóváhagyják, megerősítik, vagy applauzussal kiutalják a patronus hitközség pénztárából az egyháziak egész évi fizetését, addig a más községben a pap és tanítóknak az előbbiekhez nagyon csekély, de bellügyministeri döntvényen alapuló jogos követeléseket betiltják, évekig kimozdítják az egyház és tanügy szolgáit.

Nem kell basáskodni, hogy míg egyik községben felhajtják a képét, a más községben meg nem nevezett szabálytalansággal indokolt elutasítással évekig huzzák, halasztják a kepe felhajtást.

Nem kell basáskodni! A bellügyminiszteri végzéseket a

papoknak is úgy ki kell szolgáltatni, mint bárki más ember fiának. Mert tudják meg a jó urak, hogy sehol sem eredményezett közmegelegedést az a kormányzat, a mely önkénytelen erőlködött a földi mindenhatóságot magának biztosítani.

Nem nevelik a vármegye kimagasló alakjai tekintélyüket akkor, a mikor a papság tekintélyének sárral dobálását télenül nézik.

Ne féljen a tisztelt cikkíró ur a néppárttól, mert az úgy is elfog terjedni Csikban, csak ide jöjjenek annak főbb vezérei.

Ne adjon tanácsot Erdély püspökének, mert aboz tisztelt urnak nincs elég bölcsesége. De ne is fenyegetse, mert azt tenni nem illik.

Legyen béke falaink között! Lesz, csak tiszteljék az urak egy a papságot, amint megkövetelék azt a papságtól.

Legyen béke falaink között! Dobják el a jó urak a a fekete táblájú protokollumot, melynek lapjaira az önkétől eltérő más politikai hitű papok neveit szokták bejegyezni.

Legyen béke falaink között. Ne fenyegetse meg az urak hivatalos közlönyök hasábjain Erdélynek drága püspökét akkor, a mikor ünnepélyes hangon hirdetik, hogy a református püspök Gyergyóban templomot szentelt.

Legvégül pedig szölok Csikvármegye papságához és felkérem annak minden egyes tagját, hogy Csikvármegye hivatalos lapját, a „*Csiki Lapoc*“-at senki többet ne pártolja. Nem érdemi meg az a lap a pártolást, a mely egyszer az atheizmus szemében heneveg, máskor megfenyegeti az erdélyi püspököt, máskor legyalázza a papságot. Legyen felszólamlásom indítványban a korona gyűléseken is megbeszélve. Mert azt hiszem egy pap sem teheti ezt a lapot asztalára, akkor, a mikor püspökét várja házához.

Senior.

Borszéken.

I. Két világ.

Két világ van ide zárva mostan:
Tavaszz zöldje itt s ott hervadás van.
Sárga levélt sűpör az őszi szél
S ott tenyök zöld lombja susog, beszél.

Két világ van itt, mint szívem mélyén,
Hol multamat s jövőmet látom én.
S bár multam egy hervadt őszi vidék,
Biztat a jövő zöld reménye még!

II. A fenyőfa.

A vidék egyre hervad,
Sápad, mint nagy beteg.
Naponta hidegebb és
Busabb a rengeteg.

Ősz van már : elhagyottság,
Cseud, hervadás, halál !
Tavaszi díszbe' most is
Csak egy, a tenyő áll.

Lelkünk jelképe vagy te,
Mutass csak égre föl ! . . .
Testünk is bárha meghal,
De lelkünk halhatatlan
És, mint te, égbe tör !

Gecsy István.

Gelencei Mihály József

1818 + 1899

Szomorúan kongnak a harangok. Temetnek. Zokogó zengéssel bírók, hogy meghalt egy galambösz ember; megbalt Mihály József a szerető paptárs és a lelkes lelkipásztor.

Tölgya koporsóját búbanatos szívvvel, könnyező szemekkel környezik hívei, drágai rokonai s a jó paptestvérek. Ott pihen kihulva az a szerető szív, mely 59 évig a munkás plebános kebelében híveit dobogott, ott van összecsenkva a beszédes ajak, mely felszázadnál tovább hirdette az igét, auttatta be öveit a legszentebb Aldozatot, gyóntatott, temetett. És most őt temetik. Igen ő érette hangzik bánatosan: Venite exultemus Domino! Circumdederunt me gemitus mortis. Requiem aeternam dona ei Domine! A halál fagyos szele nem tesli bimbót tört le boldoguliban a zöldelő ágról. Erett gyümölcs volt ő, magától esett le. Életének sulya alatt roskadt össze Mihály József.

Gelencei Mihály József, mint előneve mutatja, a háromszékgelencei nemes Mihály-család sarja. Ő maga azonban nem itt, hanem Alsó-Torján született 1818. ápril 10-én. E községben ringott bölcsője, ez adott helyet koporsójának is. Középkorai tanulmányainak elvégzése után a károly-felhérvári papnövelő intézetbe félévvel felvételt, hol a pap pályára kiképezve 1841. aug. 8-án pappá szenteltetett. Az akkori erdélyi püspök, boldogemlékü Kovács Miklós a fiatal levitát, mint tanárt a marosvásárhelyi gimnáziumhoz rendelte, hol egyháznak és hazájának lelkiismeretes szolgálatában 6 évet töltött. Nemesak szorgalma, hanem Istentől nyert testi szépsége által is feltűnt az ifjú tanár, kit barátai, jóismerősei egyszerűen „a szép Mihály” néven említték. A tanári pályán töltött rövid idő után szülő-falujának hívei a nagykiterjedésű, népes és tekintélyes alsó-torjai plebániával kiválták meg. Mihály örömmel fogadta az ajánlatot; magára vállalta szülő-községének lelki gondozását s Isten jóvoltából 52 éven át szántogatótt itt az Ur szőlőjében. 52 esztendő, még életkornak sem kevés, de Mihály József, mint plebánosra tekint e felszázad. Alsó-Torján nyílt tehát mosolyra az ő gyermek-ajka. Gondatlan örömmel itt szedett a réten tarka szép virágot. Ide az édes anya szerető szívéhez jövedgetett, vakációra a törekvő diák, két talárisában a kis papnövendék. Itt mutatá be első szentmiséjét az egek Urának, s mint lelkipásztornak itt vonult a feje fölött 52 esztendő minden fájdalomával, összes örömeivel.

Alsó-Torján érte meg a szabadságharc dicső s mégis szomorú napjait is. Ott a szomjéjában, Kézdi-Vásárhelyen öntötte a székely bős Gábor Aron haláltörő ágyait; az ő községéből is kivonultak a lelkes honvédek, ki a csatásokra

s mert ő nem mehetett, hisz szomorkodó övét nem hagyhatta vigasztaló nélkül; imádkozott a magyar fegyver dicsőségeért, imádkozott az édes baza szabadságáért.

Ezelőtt 9 évvel esordultig megtelt az ősz lelkipásztor szíve boldogsággal. Biztos lépéssel, teljes testi erőben lépett az oltárhoz, hogy aranymiséjét bemutassa a Mindenhatónak.

Szerető káplánjai megemlékezve a jólelkő principálisról szép ezüst kehelylyel léptek meg a jubiléumra. A szeretet és ragaszkodás ílyetén jele könnybe lábasztotta szemeit, sirt az örömtől, siratta segítő paptestvéreit, káplánjait kiket nála hamarabb szólított magához az Isten.

Csendben, zaj és feltűnés nélkül, de lelkiismeretes szorgalommal végezte mindig teendőit. Mély tudásának, bőséges lelkipásztori tapasztalatainak nem egy jelét adta, nem is szólvá vendégszerető, baráti nemes szívről, mely soha, senki előtt becsukva nem volt.

Szabad óráiban gyönyörűség volt nézni az ő nemes időtöltését; kezébe vette egyik, vagy másik klasszikus író művét, kísértelt a kertbe, ott forgatta, olvasgatta, s mikor öreg kora az ágyhoz szegezte, ott sem vált meg az ő kedves remekiróitól.

De már eltemették. Földi porhüvelyét nagy részvét közepett letették a sírba, Requiescat in pace! Lelke fölszállt az igaz Bíró ítélőszékéhez, hogy beszámoljon a göröngyös földön átélte 82-esztendőről. Forró imádságunk kísérte föl oda s most is fölszáll az édes Jézushoz: „Absolve Domine, animam famuli tui.”

Legyen e néhány sor a munkában megöszült lelkipásztor emlékének szentelve. A paptársak mementoja, a könnyező hívek kebeléből felszakadó bánatos sobaj, a jó barátok, rokonok és ismerősök imádsága nyerjen megballgatást a Bíró előtt s adjon az Ur Jézus örök nyugalmat bold. Mihály József lelkének.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Választmányi ülés.** Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat választmánya folyó hó 15-én délután 5 órakor a „Közművelődés” helyiségében ülést tart, melyre a t. c. választmányi tagok ezennel tisztelettel meghívótnak. Az elnökség.

— **Személyzetiek.** Lőrincz Sándor kapnikbányai plebános küküllő-keményfalvi plebánosnak, Kiss János kolozsvári káplán kapnikbányai plebánosnak, Török Ferenc eszékereai káplán ugyanoda felkészen neveztetett ki.

— **Papszentelés.** Mint lapunk megelőző számában jeleztük, püspök úr ő méltósága folyó hó 9-én Kásonyi Alajos és Tóth Kálmán diakonusokat áldozópapokká szentelte.

— **Zichy Nándor gróf.** E hó folyamán ünnepli Zichy Nándor gróf, a magyar katolikus törhetetlen vezére születésének 70-ik évfordulóját. Ez alkalomból a nagyrabecsülésnek ritka megnyilatkozása, az igaz érdemnek nyilvános elismerése volt az a lelkes tüntetés, mit az országos kat. körök és egyesületek rendeztek e hó 8-án a baza és az egyház leghibebb fiának tiszteletére. — Bár távol vagyunk az országos központtól, de azért mi is részt kértünk az ünnepekből s őszinte lélekkel kívánjuk, hogy a Gondviselés a magyar katolikusok ősz vezérért a katolikus érdekek diadalrajuttatására még sokáig éltesse!

— **Főgyűlési munkát,** díszes új otthonának beszentelése alkalmából közelből és távolból egyaránt sokan üd-

vözltek. Szamosi János dr. egyet. ny. tanár, Kuncz Elek kir. tan. főigazgató, Alpár Iguác az épület tervezője, Szekeres József és Medgyesi János mint a főgm. első évi érettségesei, továbbá a nyitrai kath., erzsébetvárosi áll., a kantai kath., a mezőtúri ref., a nagyszombati áll., a hód-mező-vásárhelyi ref., a nagyenyedi ref. főgymnasiumok, s a dévai és székellyudvarhelyi áll. főreáliskolák stb. Szívvel-lelékkel obajtuk mi is, mit többek között a dévai főreáliskola tanári kara kíván: „A tiszta vallásos erkölcs, nemes humanizmus, a magyar tudományosságunk és hazaszeretetnek emez újabb temploma terjessze áldásos működését századokig az erdélyi fejedelmek nagymúltú székvárosából s kisérje a jóságos Teremtő megszentelő áldása az előljáróság, a tanári kar és a tanuló ifjuság minden lépését!“ Ugy legyen!

— **A katolikus egyesületek nagyhete.** E hét a magyarországi katolikus egyesület nagyhete volt. A gyűlések és ünnepségek Budapesten a következő rendben tartották meg:

November 7-én, kedden.

A Katolikus Körök Országos Nagygyűlése.

Délután 6 órákor. A Magyarországi Katolikus Körök és Olvasó Egyesületek Országos Szövetsége Igazgató-tanárságának ülése, az Országos Kath. Kör dísztermében.

November 8-án, szerdán.

Dél előtt 9 órákor. Szent mise az egyetemi templomban. Dél előtt 10 órákor. A Kath. Körök Országos Szövetségeinek Nagygyűlése az Országos Központi Kath. Kör dísztermében.

Délután 3 órákor a nagygyűlés folytatása.

November 9-én, csütörtökön.

I. A Ker. Szövetkezetek Országos Kongresszusa.

Dél előtt 9 órákor. Szent mise az egyetemi templomban (Az Eucharisztikus értekezlettel közösen.)

Dél előtt 10 órákor. A Keresztény Szövetkezetek Országos Kongresszusa az Országos Központi Kath. Kör dísztermében.

II. Eucharisztikus értekezlet.

Dél előtt 9 órákor. Szent mise az egyetemi templomban az Oltárszentség kivetetével. — Mondotta dr. Várospoly Gyula pápai prelátnak, a közp. papnevelő intézet kormányzója.

Dél előtt 10 órákor. A szentségi társulatok igazgatóinak értekezlete a központi papnevelő intézet dísztermében.

Délután 5 órákor. Szentség látogatás a pápi nevelő intézet kápolnájában. Utána a Szentségi társulatok igazgatói értekezletének folytatása.

Délután 5 órákor. Szentség imádás az Angolkisasszonyok templomában (IV. Lipót-utca 9.) Szent beszéd, tartotta Riesz Ferenc jézustársasági atya. Csendes imádás. Ünnepélyes litánia. Te Deum.

November 10-én, pénteken.

Az Örökimádás templom központi bizottságának gyász-ünnepi Erzsébet királyné emlékeztérére.

Dél előtt 10 órákor. Szent mise az egyetemi templomban, tartotta: Császka György kálocai érsek.

Dél előtt 11 órákor. Gyásznap a Budapesti Katolikus Kör dísztermében.

Emlékbeszéd Erzsébet királyné felett, mondotta: Vaszary Kólos, biboros-hercegprímás.

Az Örökimádásról. Mondotta: Wolatka Nándor, v. püspök.

Délután 4 órákor. Az örökimádás-templom vidéki bizottságainak elnökei értekezletet tartottak a Budapesti Katolikus Kör helyiségeiben.

November 12-én, vasárnap.

A Budapesti Oltáregyesület gyásznapja özv. Cziráky Jánosné grófné emlékeztérére.

Dél előtt 11 órákor. Gyásznap a Budapesti Katolikus Kör dísztermében.

Emlékbeszéd özv. Cziráky Jánosné grófné felett. Mondja: Dr. Steiner Fülöp székesfehérvári püspök.

Dél előtt 12 órákor. Szent mise az Angolkisasszonyok templomában.

— **Az alsófehérmegyei r. k. tanítók egyesületének** 8-án tartott közgyűléséről lapunk következő számában terelünk.

— **Sajtóhiba.** Multkori számunkban között „A gyulafehérvári róm. kath. főgymnasium felszentelésére“ c. költemény harmadik versszakának első sora hibásan szedődött. „A hiten egykor ős telkeink“ helyett „A hit egykor ős telkeinken“ olvasandó.

I R O D A L O M.

Könyvismertetés.

„**Historia Ecclesiastica novi foederis, quam in usum cleri junioris concinnavit: Dr. Andreas Balás professor historiae ecclesiasticae et juris canonici in lyceo episcopali Transsylvaniensi. Editio secunda emendata et aucta. Cum approbatione episcopi Transsylvaniensis. Tomus II. Pretium utriusque tomi 12 coronae, seu 6 fl. val. Austr. A-Caroliniae. Typis lyc. eppal. Georgius Papp. 1899.**“ 570 és XIX l.

Katolikus theologiai irodalmunk nagy föllendülésnek indult s prédikációk és imakönyvek dolgában talán zenith-jén is van. Hogy *tözsdei* műnyelven beszéljek, a *kínálat* óriási, a *kereslet* még nagyobb. Pedig ez legalább is kóros állapot. A sok prédikáció — folyóirat, önálló füzet, kisebb-nagyobb kötet — előbb-utóbb, kisebb vagy nagyobb mértékben non curamus-ságra vezetik a szónoklattal is behatóan foglalkozni köteles lelkipásztort s ez aztán a helyett, hogy saját tanulmányai révén szerzett s elmélkedései folyamán — mintegy lelki retortán átszűrt és megtisztult eszméivel sasként szállana fel az ég felé s oda vonzaná átszellemült hallgatóit, mástól kölesönzött mankóval kullog, santi-kál a nyirkos földön. Az imakönyvek meg csaknem egytől-egyig reprodukciói Pázmány, Albach és Tarkányi imáinak; jobb esetben szóról-szóra, rosszabb esetben egy-egy esetlen frázissal vagy jó adag *oh!*-val felbigitva. Megütik aztán az imakönyv-gyártók a nagy dobót — a hirdalokban az „*Irodalom*“ rovat ez — és zsidó reklámmal hallatlan olesóságot emlegetve vonzzák bódéjukhoz a mindig hiszékeny t. c. közönséget és a ft. lelkész urakat. S a sok gyöngyláz, elefántesont-, selyem-, bársony- stb. s privát megrendelésre talán még drágább anyagból készült imakönyvek egytől-egyig elkelnék. Hliába, ma már szegény a bőrkötés. S hogy az imakönyvgyártók csakhamar újabb meg újabb kiadásokat rendeznek, ez nagyon természetes.

Bezeg hamupipóke sorsa van a tudományos theol. irodalomnak, már a meunyiben erről nálunk beszélni lehet. Egy-egy tudományos mű éveken át szegyenkezik a könyveskedő kirakatában, míg végre antikváriusboz vagy szatósboz kerül. Tankönyvet meg nem is mernek írni. Pedig csakugyan szegény tankönyv-irodalmunk. Grósz József biblikus, Kazaly Inre egyháztörténelmi és egyházjogi (magyar ny.) tankönyvein kívül nincs több magyar szerző által írott munka. Zschokke, Hurter, Schwetz stb. tankönyvei németes latinsággal írott művek, melyek nehezen emészthetők, Schüch, Schleiningger stb. meg kegyetlen magyarsággal kifordított

munkák, melyek az emberrel még drága magyar nyelvért is meguntatják. Vannak ugyan jó műveink is Dankó, Bita, Rapaics, Rézbányai, Szekrényi, Lessenyi, Fonyó stb.-től, de ezek csak segédkönyvek gyanánt alkalmazhatók. Szóval tankönyv-irodalmunk szegény és szegény azért, mert nincs, a ki pártolja. Ideális embernek kell annak lenni a mai reális világban, a ki tankönyvet ír; a ki összes tudását, összes idejét, összes pénzét egy tankönyvbe s maga magát — még adósságba veri. Ideálisnak bizony szerfölött nagy mértékben.

Balás Endre dr. ilyen ideális ember. „Historia Ecclesiastica”-jának második és javított kiadása van előttem. Az első kiadást elég teiszéssel fogadta a kritika, de nem a közönség; pedig tudja azt ám mindenik okos ember, hogy a tankönyv nem *csupán* tanulónak íródik. A mi kifogásolni valót akkoriban e műről elmondottak, azt Balás mind áttértette és megszívlelte s tiszteltreméltó ambíciótól vezettetve művét újonnan sajtó alá rendezte. S ez a második és lényegesen javított és bővített kiadás minden tekintetben megfelel egy tankönyvtől várható jogos és méltányos követelményeknek.

Tankönyvet írni nagyon is nehéz. Míg a csak egyszeri elővasásra vagy akár behatóbb tanulmányozásra szánt munka szerzője szerteszét csaponghat tárgyának korlátai között s összes tudományosságát a műbe beleöntheti, addig a tankönyv-író nagyon meg van kötve. Neki a „non multa, sed multum” elvvel komolyan le kell számolnia s ezt kánon gyanánt szem előtt tartania. Balás e tekintetben helyes uton jár. Munkájába mindent felvesz, a mi tárgyához feltétlenül szükséges, de fölöslegest semmit. S nagyon csodálkozom Pecsner Emil dron, ki Balás munkájában a Didacbet, Comodiannust a legrégebbi ker. latin költőt s a nagy egyházatyák irodalmi működésének rövid jellemzését keresi. (L. Kathol. Szemle 1899. IV. 742. l.) Azt hiszem, hogy ez a patológiához tartozik, mely a theol. fakultás külön tárgyát képezi. Pecsner dr. szempontjából persze még sok minden hiányzik Balás művéből; mi azonban azt, mit Pecsner per defectum tart hibának, épen per excessum írónk Balás rovására.

A mű stílusa egyszerű, nemes és magyar gondolkodást árnál el. És ez így van jól. Minek kintlődjék a theologus Cicero-szerű hosszú körmondatokkal, mikor az anyag megértése és elsajátítása a fődolog. Grammatikai vagy szintaktikai hibák nem ékelenitik a stílust s így a theologus a jó latin előadásban és beszédben is megfelelő gyakorlatra tesz szert.

Nem tudom, hogy Balás műve miú pártolásban fog részesülni. De azt tudom és vallom, hogy derék mű, mely minden theol. intézetben tankönyv gyanánt önálló helyet foglalhat el és fog betölteni s hogy a papok is nagy haszonnal lapozgathatják. Tantum scimus, quantum memoria tenemus; s a scientia bizony sokszor cserben hagy, ha egy s más tárgyat sok ideig parlagon hagyunk s azt kellőképpen nem műveljük. S ez főképpen a historiára áll. Ezzel pedig minden papnak a lehető legbarátságosabb viszonyban kell állania.

Balás dr. nagy és szép munkát végzett — önzetlenül. Most a magyar katb. kléruson — hiszen e könyvet épen

neki írta — a sor, hogy Balás dr. művét tömeges pártolás által mindenfelé terjessze s főképpen a theol. intézetekben, melyek sok helyütt alig olvasható s elavult kéziratokkal kintlőnek — tankönyvképpen bevigye. En részemről legmelegebben ajánlom. *Zlamal Agost.*

P á l y á z a t o k.

— A *köszvényes-remetei* róm. kath. iskolánál írességben levő tanítónői állásra pályázat hirdettek. — Járulékosai: a) 300 frt az egyház pártólásból havi előleges részletekben. b) 85 frt államségély. c) 3 öl kemény száraz tűzifa 24 frt értékben. d) ötéves korpótlék ha arra jogosult. e) két szoba és egy kamrából álló tisztességes lakás és hozzá veteményes kert. — 2. Kötelezése: a) A III., IV., V. és VI. osztályos leány növendékek és az ismétlők oktatása. b) a női munkának ügy a rendes, mint az ismétlő iskola kötelesei közti tanítása. Csak rendes tanítói oklevéllel bíró tanítónők pályázhatnak. Pályázói kívánók felhívhatnak, hogy kellően felszerelt folyamódványukat f. évi november hó 15-ig alatt írt iskolaszéki elnökséghez küldjék be. Az állomás menél előbb elfoglalandó. Köszvényes-Remetén (Maros-Tordamegye, Erdély) u. p. Deményháza, 1899. nov. 6-án.

Pap János,
alesp. k.-remetesi pléb.
isk. sz. elnök.

— A *csik-balánbányai* róm. kath. kántortanítói állásra, — mely nyugdíjazás által jött írességbe, — pályázatot hirdetek. Ezen állás jövedelmét képezi: a) 400 o. é. frt államségély évnegyedes részletekben, b) stóla és ájtatos alapítványból mintegy 20 frt. c) három szekér szénát termő kaszáló kert, d) három szoba, konyha, kamra, pince, nyári konyha és gazdasági épülettel bíró, jó karban levő lakás, és kis veteményes kert. Ezen javadalom a bányá fizembe vétele által kellemesen fog gyarapodni. Kötelezése lesz a megválasztandó kántortanítónak: a) a rendes kántori teendőket önállóan végezni. b) a templom takarítására, sekrestyési végzőkre, harangozásra, — melyeket külön személy végző, — felügyelni; c) mintegy 40 tanköteles gyermeket tanítani. — Kántortanítói oklevéllel és más okmányokkal kellően felszerelt folyamódványok folyó évi november 22-ig alattírott iskolaszéki elnökhöz. — Csik-Szent-Domokosra címezve — beküldendők.

Csik-Szent-Domokoson, 1899. nov. 7-én.

Lukács Vilmos,
balánbányai h. lelkesz.

— Az *atyhai* (Udvarhelymege u. p. Korond) róm. kath. kántortanítói állomás nyugdíjaztatás folytán megüresedvén, arra ezezel pályázat hirdettek. Jövedelme: 152 kalongya buza á 1 frt 20 kr. = 182 frt 40 kr.; 154 kalongya zab á 80 kr. = 123 frt 20 kr.; 31 nagy véka törökbuza á 90 kr. = 27 frt 90 kr.; 55 szekér vagy szán fa á 50 kr. = 27 frt 50 kr.; Ospora címén 44 frt 55 kr.; stóla 35 frt; szt. mise alaptól 2 frt 94 kr.; kézi mise díj átlag 20 frt. 6 hold 1277 □-öl területű birtok jövedelme 17 frt.; legetetési és fajzasi jog 6 frt.; ingyeu sövsz 5 frt.; ostsyűtésért 6 frt.; illetékesnek 50 frt. korpótlék államségélyből; összesen 547 frt. 49 kr. Lakás: konyha, kamra, 2 szoba, pince, nyári konyha, gazdasági épületek. Kötelezései: az iskolaszék által kijelölendő osztályok tanítása, az összes kántori teendők végzése, felügyelet a templomi ruhák stb. rendbentartására, az ismétlőknek felváltva való tanítása. Kellően felszerelt kérvények f. évi december hó 1-ig az atyhai róm. kath. plébániai hivatalhoz, mint iskolaszéki elnökséghez terjesztendők be. Személyes megjelenés a közbeeső vasárnapokon szükséges.

Atyua, 1899. november 5-én.

Retegyi József,
plébániai isk. sz. elnök.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: **Körödy Peter dr.**
Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Péter János dr., Wagner Sándor, Zlamal Agost.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.